

עין משפט
ג גר מצוה

גד:

אמר אבי ראשית בו רבא אמר בלא ראשיתם בו. תימה דכפ"ק דתמורה (דף ה.) גבי הא דלמר אביי דכל י"י (מילתא) דלמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני פריך מתורם ממין על שאינו מינו דלמר רחמנא תן חלב לזה וּחלב לזה] ותנן דאם תרם אין תרומתו

תרומה ומשני אמר קרא ראשיתם אלמא מוקי ליה י"י אפי' למירוש ויהער לאשמועינן דלא מהני והכא מוקי יי' לה לחלק במיני דגן דאין תורמין מזה על זה י"י ורבה אמר בלא ראשיתם נמי לא מצית אמרת י"י]ודגן] משמע י"י [כלן דגן אחד י"י דמוקי בהדיא התם להכי דקאמר התם ולרבה דלמר לא מהני אי לאו דלמר רחמנא ראשיתם הוה אמיינא מירוש ויאהר דכתיב זהו חלב חלב שאין תורמין מירוש ודגן דחד חלב כתיב זהו י"י מהאי אהאי כתב רחמנא ראשית וי"ל דלאזבי ודאי משמע ט"ו דהאי ראשית לחלק במיני דגן דמדסתמן ליה קרא לודגן ט"ו ומוקי נמי לומר דלא מהני דמשמע י"י דקרא אכולהו מיני דכתיבי בקרא י"י לחלק במירוש ויאהר לא אילטרין אלא לומר דלא מהני וכי היכי דלא מהני במירוש ויאהר לא מהני נמי במיני דגן ורבה דקאמר הכא לא לריין משום דמק"ו נפקא דלנעיל י"י] ומן דגן ליכא למירוש דמשמע י"י [כלן דגן אחד דקאמר הכא דאילטרין לגופיה למעוטי שאר מיניו והתם נפקא י"י לן מראשית כדאשכחן בכמה דוכמי (פסחים דף יח.):) מילתא דאחיא צק"ו טרוב וכתיב לה קרא והשתא נמי ניחא הא דמיימי הכא ראשית על דגן ודגן והתם מיימי ליה רבא על דגן ומירוש דודאי תרויייה נפקי מק"ו צין מירוש ודגן צין דגן ודגן ומי"מ כתיבי אמריוהו כנא מילתא דאחיא צק"ו טרוב וכתיב לה קרא וא"ת ולרבה כיון דכתיב ראשיתם אכולהו חלב חלב למה לי וי"ל משום דלא הוי מוקמינן ראשיתם אמירוש ויאהר כיון דאינס כלאיס זה ציה: **וְאִתִּי בַק"ו** מחדש וישן. לא הוי מנאי למימר דאחי צהיקישא דעשר תעשר לנעיל דהא אמר רבה לעיל לשהה הקשמיו ולא לדבר אחר: **אִימָא** אָעֲרֹיבֵי בְצֵאן. דכתיבניהו עשר מעשר ולא כתב ומעשר לאָן:

חדא מיניה רב פפא אמרה. י"י צריס צ"ק (דף ד:) נמי קאמר הכי ועל י"י רב פפא רגיל לומר קן שמלך אחר רבא כדאימא י"י (במועד קטן) (דף כח.): יש צדריס כשהיה אומר דסצוריס שהס צסס רבא: אמר

[נגי:] אי הכי חדש וישן נמי לאו פירכא היא דהא בחדש וישן כתיב בקרא דהיקישא כתיב ענה ענה: **מַטְרָף כַּמְלָא רַגַל בַּהֶמָּה רֹעֵה.** כפי שיעור שהצהמה מתרחקת והולכת כשהיא רועה דהיינו ט"ו מילין. ל"א כפי מה שהצהמות רחוקות זו מזו ויכולות להשתמר ברועה אחד והיינו ט"ו מילין כדמפרש בגמרא דהכי שלטא עינא דרועה ואס יש לו חמשה בהמות בכפר זה וחמשה בהמות בכפר אחר רחוק מזה ט"ו מילין מציאן לתוך דיר אחד ומעשרן ואס רחוקות יותר פטורות ובגמרא מפרש טעמא: **שְׁלֵשִׁים מִצֵּיא מִמֶּנּוּ קִאֲמַר:** היה לו **בַּמַּלְע.** אותן האמצעיות מנרפות את הצדדין והאי דקתיב מציא ומעשרן בַּמַּלְע לא מציא ממש קאמר: **הִירֵדן מַפְסִיק** שאס יש לו חמשה בהמות מכאן וחמשה מכאן וירדן בַּמַּלְע אין מנטרפות ופטורות וטעמא מפרש בגמרא [נהי:.] **גַּבְוֵי הַעֲבוּרָה הֵאָלָן** על ידי מונה. משמע אס יכולות להמנות ברועה א' מיקרו לאָן ותעבורנה תחת השצט להתעשר ואי לא לא: **והא קתיב ט"ו מיל.** הוא דמנטרפין טפי לא: **וכמה.** יתא לו צדדין ובאמצע שיטרפו: ה' **מִכְּאֵין** וה' **בַּמַּלְע.** מנטרפות ומציאן לתוך דיר א' ומעשרן והחמש הנותרות צדרי מנטרפות לגורן אחר כשזוילדו לו עוד כשזוילס. אכל אי הוי הך דלד האחד קרובות לאמצעיות בתוך ט"ו מיל ואותן שצלד שני רחוקות יותר מנט"ו מיל אותן הרחוקות פטורות לגמרי ואינן צריכות להמתין עד שזוילדו לו עוד טלאים להצטרף לגורן אחר: **דהנך ה'** אמצעיות חזיין להכא ולהכא דכל דד למנטרפת"י להו איכא שיעור מעשר אבל אס יש מכאן ה' ומכאן ד' ובאמצע ה' אין הד' מנטרפות ואין צריכות להמתין לגורן אחר: ה' **מִכְּאֵן** וה' **מִכְּאֵן** ואחס **בַּמַּלְע.** אע"ג דהך חדא לא חזיא למנינא הואיל רועה אורחיה למיזל התם ואיתויי י"י הויא כמאן דקאי התם וקרינא ציה מונה וכי"ש ד' מכאן וה' מכאן ואחס בַּמַּלְע דהך חזיא לצירופא דמייניא: מכפר

מעשר בהמה פרק תשיעי בכורות

יַעֲשֶׂוּ מִזֶּה עַל זֶה. צקר ולאן: **אמר קרא העשירי.** דסמן מעשר אצקר ועשירי סמן אללן דהשתא כתיב מעשר אכל חד וחד: **כצשים ועזים נמי.** לא ליעשרי כי היכי לנעיל כתיב חלב איאהר וחלב אמירוש ודגן ורשנין דגן דגן מק"ו דמירוש ויאהר י"י והי"ע דרשנין ק"ו חדש

וישן: ומשני ולאן משמע כל לאן א': **ראשיתם.** סמוך לדגן הוי ראשיתם לומר תן ראשית לכל דגן ודגן בצקר ויקח קרח: **בשלמא הסס דרשנין ולאן משמע כל לאן א'.** דמיימתי לן קראי: **דאי ס"ד כצשים ועזים נמי.** לא ליעשרו אהדדי לכמוז רחמנא וכל מעשר בהמה ואנא ידענא דמינן על שאינו מינו לא דאחי מק"ו מחדש וישן: **וכי סימא אי כצב בהמה ה"א.** חיה ככלל בהמה וליחייב חיה בצמעשר דקרי"ל צב"ק (דף מד:) חיה ככלל בהמה י"י להרבעה משום הכי לא הוה כריין למכתב צקר ולאן דלאנא גמרי תחת תחת מקדשים כתיב הכא (ויקרא כז) תחת השצט וכתיב התם (שס כז) תחת אמו והתם חיה לא דכתיב שור כשצ ועו [שס] הליך לכמוז בהמה ואחי צק"ו מחדש וישן דמינן בשאינו מינו לא ולהכי כתב צקר ולאן למימרא דצקר ולאן הוא דאין מתעשרין הא לאן ולאן מתעשרין אללא הכא גבי דגן לא יי מיתסבצר קרא למירוש דמירוש ודגן הוה דאין מתעשרין הא דגן ודגן מתעשרין דמי סגי'א דלא כתב דגן למעוטי שאר מינין דלא לייחייב בצמעשר מדלאורייתא: **אימא לערבו לבקר ולאן.** כלומר מנא ליה לרבה ולהכי כתיב צקר ולאן דלא יתעשרו מזה על זה **אימא להכי פרטיניהו קרא כדרייא לערביניהו דליעשרו אהדדי דאי הוה כתב בהמה הוה מיימינן מחדש וישן דמינן בשאינו מינו לא ולהכי אדכריניהו כהדיא למימרא דליעשריניהו אהדדי.**

וקס"ד דרב הונא דמדברבא לית ליה ראשיתם העשירי נמי לית ליה לרבה דלירוש תן עשירי לזה ועשירי לזה הואיל ולא כתב מעשר צקר ומעשר לאָן: **ממין על שאינו מינו לא.** וא"ת ככצשים ועזים נמי א"כ ריבויא דצקר ולאן מנאי אהני. ואס תאמר מה ראית מסתברא יי ו דמעוטיניהו דהיקישא לצקר ולאן אחא דלא ליעשרו אהדדי דהא לא דמו כלל אהדדי וריבויא דצקר ולאן לרציון כצשים ועזים דהא דמו דהא אהדדי לעזין קרנן דהאומר הרי עלי מן האלן יכול להצייא צין כצב צין עו: **הדר ציה רבא מהפויא.** קמיייתא וסצירא ליה נמי דלמיילי אחרנייתא נמי איתקש למעוטי צקר ולאן וכצשים ועזים דמתעשרי נפקא לן מריבוייא דצקר ולאן וכי פרכינן צריס שמעתין דהיקישא כתיב ענה ענה: **מַטְרָף כַּמְלָא רַגַל בַּהֶמָּה רֹעֵה** ואס הונא אלעזר ראשיתם: ס הונא בר נתן אימא לייערבו לבקר ובאן אמר: ס באמצע חזינא אות ג' נמוק: יי ויאהר הי"ג דכתיב מעשר אבקר ועשירי צאן לתי צאן ובאן מקי"ח חדש וישן והי"ג: ס (בהמה. שסימניה) [למינין]: יי לא מיורר מיסתבר: יי דמיעטא דהיקישא: ס מכאן וה' מכאן וד': ס ואיתויי דמיא מכאן: ס ליה אביי אפילו: יי מוקי ליה לחלק: יי ורבא דאמר הכא בלא: יי ומוקי ליה בהדיא להני וחיבת התם נמוק: יי בהו תורדין: סן משמע דאתא ראשית לחלק וכו' דגן מרסמן ליה: סן ומוקי ט"א ואתאי: יי דמשמע דקאי אכולהו: יי כדריילי ומיהו דגן: יי נפקא ליה מראשית: ס ועל רבא ועל רב פפא:

מסורת הש"ס

א) י"א הי"ג ודגן משמע ט' צ"ק. ב) [ממורה ה. א.] דמי לא מצית אמרת ודגן משמע כל דגן א' בשלמא כו צ"ק. ד) [לעיל גג:.] ס) [שבת ס.] צ"ק: סז) שטעות ט.א., א) דהיקישא דמעוטיניהו לבקר, א) כס"א: דמלרפת, ס) צ"ק. ט) צ"ק. י) י"א ומוקי צ"ק. יא) צ"ל שאין תורמין מזה על זה מירוש ודגן דחד חלב כתיב ככו י מרס מהאי אהאי לא ליקי כתב רחמנא וכו' צ"ק, א) ולחלק צ"ק. ט) צ"ק. א) צ"ל צ"ק: סז:.) [פעמית ט.א.,

תורה אור השלם

1. וכל מעשר פקר צאן כל אשר יעבר תחת היצטב העשירי יחידה קדש לך: ויקרא כו לב 2. כל חלב יעבר וכל חלב מירוש ודגן ראשיתם אָשֶׁר יתנו לך יקח יתתיהם: במדבר יח יב 3. שור או כשב או עז או יָגֵדל וְהֵקֵה שִׁבְעַת יָמִים תחת אפיו מיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לך: ויקרא ככ כו 4. עשר תעשר את כל תרומאת ירצה ויצא השדה וקדש עשׂה: דברים יד כב 5. בערי יתרה בערי השפלה ובערי הנגב ובארץ בנימן ובסביבי ירושלים ובערי יהודה עד תעבורה הצאן על ידי מנהג אמר: ירמיהו לג יג

מוסף רש"י

לשנה הקשמי. מעשר בהמה למעשר דגן, שלל מירוש משלשה שעברה שטלן קודם אלל על שגולדו לאחר אלל. ולא לדברי אחר. מין צממי (לעיל גג.).

שיטה מקובצת

ס ראשיתם וכן אמר ר' אלעזר ראשיתם: ס הונא בר נתן אימא לייערבו לבקר ובאן אמר: ס באמצע חזינא אות ג' נמוק: יי ויאהר הי"ג דכתיב מעשר אבקר ועשירי צאן לתי צאן ובאן מקי"ח חדש וישן והי"ג: ס (בהמה. שסימניה) [למינין]: יי לא מיורר מיסתבר: יי דמיעטא דהיקישא: ס מכאן וה' מכאן וד': ס ואיתויי דמיא מכאן: ס ליה אביי אפילו: יי מוקי ליה לחלק: יי ורבא דאמר הכא בלא: יי ומוקי ליה בהדיא להני וחיבת התם נמוק: יי בהו תורדין: סן משמע דאתא ראשית לחלק וכו' דגן מרסמן ליה: סן ומוקי ט"א ואתאי: יי דמשמע דקאי אכולהו: יי כדריילי ומיהו דגן: יי נפקא ליה מראשית: ס ועל רבא ועל רב פפא:

^[1] מִכְּאֵן וה' מִכְּאֵן ואחס בַּמַּלְע

מעשר בהמה פרק תשיעי בכורות

נה.

עין משפט גור מצוה

יא א מוי פ"ז מהלכות
במרות הלכה ג:
ב גמ"י פ"ט מהל' מדיים
הל' א והל' ג טושיע י"ד
סמ"ח פ"ז סעיף א':
יב ג מוי פ"ג מהל' טומאת
מת הלכה ד:
יג ד מוי פ"ט מהלכות
גמדים הלכה ז טו
טשע י"ד סמ"ח פ"ז סעיף
כה:

רבינו גרשום

רועה גבי הא דבאמצע
שלטא עיניה ט"ז מיל
להכא וט"ז מיל להכא
ומצטרפי דקרינן גבי מונה
דמצי חזי להכא ולהכא:
ציפורי עומדת בין כפר
חגיגה וכפר עותני ויבין
שלטתין לא חזי אלא ל"ב
מיל: תיובתא דרב דאמר
חמש בעינן באמצע כי היכי
דליחזי מצטרפין להכא
ולהכא: תרגומא שמואל
כו' ואחזי באמצע דההיא
חזא חזיא לאיצטרף הכא
הכא: אפילו רועה ואפילו
כליו. כלומר לא תימא דכי
חזי בהמה באמצע מצטרף
אפילו רועה או כליו קאי
באמצע מצטרפין דהא מצו
חזי הכא והכא. וכליו דכי
אתא לאיתרי כליו דקאי
באמצע שלטא עיניה הכא
הכא: כלבא דרועה. קאי
באמצע מי מצרף אי לא:
כיון דקרי ליה לכלבא
אתי לגביה ולא מצטרף
רועה למיל לגביה לאיתרי
דלא אויל ההם לאמצע
ולא שליט עיניה להכא
הכא לא מצרפין או דלמא
כו': אלמא. דהאי דקאמר
ירדן מפסיק משום דלא
מיקרבו הוא בשאין שם
גשר ולא מצו הני למיקרב
להני: אבלטאות. כרוכים
גדולים: דמקום שיש שם
גשר דמי. דאין שם מים
ביניהם ומצו למיל הני
להני ולא מצטרפין: עשאו
גבול בפני עצמו. ופסטיק
הכי נמי דאי יש לו בהמות
גבול של ב' שבטים דלא
מצטרפי: כולה א"י גבול
אחזי הוא. ומצטרפי: אי
הכי ירדן נמי. מא"י היא ולא
פסטיק: בשלמא לר' חייא
דאמר משום דירדן איקרי
גבול היינו דקתני הירדן
מפסיק אלא לר' אמי דאמר
משום דלא מיקרבין הוא
ליתני כל נהר סתם מפסיק:
אילימא לגודר. שלא ששתה
מן הירדן: וכל היכא
דקרי ליה ירדן. בין למטה
בין למעלה לתסר: אלא
דלא מפסיק אלא דמבית
יריחו ולמטה: זכרותיה.
עיקר של ירדן משום
גדל היינו ממערת פמיים:
מטמא ברביעית. כתיבו של
דס המט: דכרותא דמיא.
עיקרו של כל מימות
של עולם פרת ממנו
יוצאין: ושלשה נהרות.
גיהון פישון חזקל: למטה
מפרת. כלומר דכל מימות
יוצאין ממנו: והא איכא

מכפר עותני לכפר חגיגה שנים ושלשים מילין וליפורי מנרפתן באמצע:
הרגמה שמואל אליבא דרב. דהא דקמני אחת באמצע לאו ארישא
קאי דאריי בחמש אלא כגון שיש לו משע מכאן וט' מכאן כו': ולשמואל.
דלא בעי דמיהוי אמצעית חזיא לזירוף המנין אפילו רועה יש לו דירה
באמצע ואין לו שום בהמה י' לזרפן:
ואפילו כליו של רועה. מונחין באותו
כפר מנרפן והואיל וסופו דרועה למיל
התם ומשקליה וקרינן ציה מונה: דקרי
ליה ואסי. ולא מילטרך רועה מיל
התם ולא קרינא ציה מונה: דלא
מיקרבן. שאין יכולין לילך זו אל זו
לא הבהמות ולא י' רועה: אצטילאות.
קונטרס"ש שני אפרכיות ובמלכות
אחת: נמר ונמורי. שני אצטילאות
אין מנטרפות אע"ג דסמוכות זו לזו
במיל אחד: **מקום שיש שם גשר דמי.**
דהא אין שם נהר וקמני דחונה לארץ
וא"י ונאפילוין כולן עומדות בתוך מיל
אלא שזו בצדן וזו בצ"ל אין מנטרפין:
והירדן יגבול אוסו. בספר יהושע (י"ח)

אמר קרא י' יגבול אותה לפאת קדמה. גבול צנימין כתיב צ'ס'
יהושע (י"ח) ולא כמו שכתוב בספרים י': **שאני** הרחם
דאמר קרא זאת תהיה לכם הארץ לגבולותיה סביב. צפ' ואלה מסעי
כתיב האי קרא וקרלי של י"ח
בספר יהושע (סג) י"ח כל חילוק כל
שבט ושצט ואשמועינן האי קרא דאלה
מסעי דכל גבול ארץ ישראל אחד ולא
כמו שפי' הקונטרס דלאחר שמנאן
עשאה ארץ אחת דמשמע דשניהם
כתובים במקום אחד ואינו כן דהאי
כתיב באורייתא והאי כתיב צנימין:

מיתבי היה לו חמש בכפר חגיגה וחמש
בכפר עותני אין מצטרפות עד שיהא לו אחת
בציפורי תיובתא דרב ^ב תרגומא שמואל
אליבא דרב כגון שהיו תשע מכאן ותשע
מכאן ואחת באמצע דההיא חזיא להכא
וחזיא להכא אמר רב פפא ולשמואל אפילו
רועה מצרפן ואפילו כליו של רועה מצרפן
בעי רב אשי כלבא דרועה מאי כיון דקרי
ליה ואתי לא מצטרפי או דלמא זימנין דלא
אתי ומצטרך איהו למויל י' ואתייה תיקו:
ר"מ אומר הירדן מפסיק למעשר בהמה:
א"ר אמי לא שנו אלא שאין שם גשר אבל
יש שם גשר גשר מצרפן אלמא משום דלא
מיקרבן הוא מיתבי היו לו בשני עברי הירדן
אילך ואילך או בשני אבטילאות כגון של
נמר ונמורי אין מצטרפין ואין צריך לומר
חוצה לארץ וארץ והא חוצה לארץ וארץ
כמקום שיש גשר דמי וקתני לא מצטרפין
אלא א"ר חייא בר אבא אמר רבי יוחנן היינו
מטביה דר"מ דאמר קרא ווהירדן יגבול אותו
לפאת קדמה הכתוב עשאו גבול בפני עצמו
אלא מעתה ^ב ותאר הגבול ועלה הגבול הכי
נמי הכתוב עשאו גבול בפני עצמו שאני
התם דאמר קרא ^ב זאת תהיה לכם הארץ
לגבולותיה סביב כולה ארץ ישראל גבול
אחד היא אי הכי ירדן נמי ארץ ולא ירדן
בשלמא לר' חייא בר אבא היינו דקתני ירדן
אלא לרבי אמי ליתנינהו לכולה נהרות ^ב
קשיא ^ג (לימא) כתנאי ^ד כי אתם עוברים את
הירדן ארצה כנען ארצה ארץ כנען ולא הירדן
ארץ כנען דברי ר' יהודה בן בתירה ר' שמעון
בן יוחי אומר הרי הוא אומר ^ה מעבר לירדן
ירחו קדמה מורחה מה ירחו ארץ כנען אף
ירדן ארץ כנען ^ו אמר רב"ח א"ר יוחנן אין
ירדן אלא מבית ירחו ולמטה למאי הלכתא
אילימא לגודר ^א הלך אחר לשון בני אדם
ובל היבא דקרו ליה ירדן איתסר ליה אלא
למעשר בהמה תניא נמי הכי ^ז ירדן יוצא
ממערת פמיים ומהלך בימה של סיבכי
ובימה של טבריא ובימה של סדום והולך
ונופל לים הגדול ואין ירדן אלא מבית ירחו
ולמטה א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן למה
נקרא שמו ירדן שיווד מדן א"ל ר' אבא לרב אשי אתון מהתם מתניתו לה
אנן מהכא מתנינן לה ^ה ויקראו לו ללשם דן בשם דן אביהם ווא"ד יצחק לשם
זו פמיים ותניא ^ו יוצא ירדן ממערת פמיים אמר רב כהנא זכרותיה דירדנא
^ג ממערת פמיים היבא דאמר לא שתינא מים ממערת פמיים איתסר ליה
בבוליה ירדנא זכרותא דדמא כבדא כדרכי יצחק דאמר רבי יצחק יכבד
שנימוח מטמא ברביעית זכרותא דמיא פרת דאמר רב יהודה אמר רב
הגודר ממימי פרת אסור בכל מימות שבועולם היכי דמי אילימא דאמר
לא שתינא ממימי דפרת מי פרת הוא דלא שתינא הא מנהרא אחרינא
שתינא אלא דאמר לא שתינא ממים דאתו מפרת דאמר רב יהודה אמר
רב כל הנהרות למטה משלש נהרות וג' נהרות למטה מפרת והאיכא
ענתא

יס המלח	ירדן	שצט יוסף

אורך א"י ממזרח למערב ויס המלח
היה עומד ליהודה בכל מורחו ובמקום
שהיה כלה הירדן ^א נופל לתוכו שם כלה
מורחו של יהודה ^ב לזד לפון כדכתיב
ציהושע (טו) גצי מחוס בני יהודה
וגבול קדמה יס המלח עד קנה הירדן
והירדן היה גבול מורחו של צנימין
כדכתיב צסוף ^ב והירדן יגבול אותו
לפאת קדמה וכשמנה גבול צפוני של
צנימין ממזרח למערב כתיב ילא להס
גבול צפון מן הירדן ועלה הגבול
אל כתף ירחו ועלה צהר ימנה פי'

ס' מלד גבול הצפוני שלהם מן הירדן שבמזרח מתחיל המיזר ועלה אל עבר כתף ירחו מנפון ועלה משם
צפוני של ירחו מנאלת ירחו לפנים מן החוט צחלק צנימין וחוזר ומונה גבול מערב מנפון לדרום ואח"כ גבול דרומית ממערב למזרח וצסוף
גבול דרומית לזד מורח כתיב והיו מולאות הגבול אל לשון יס המלח צפונה אל קנה הירדן נגדה זה גבול נגב פירוש צפונה של לשון שכל
יס הים צבול יהודה הרי כל המקראות מוכיחות שהירדן היה הולך מנפון לדרום ונפל צים המלח צסוף גבול צנימין לזד דרום וירחו
היה לצנימין מלד הצפון ולמה לא היה חשיבות הירדן מיריחו ולמעלה והלא לא היה שם ימים עד סוף גבול צנימין שנופל צים המלח
וגראה לפרש דמקרא קא דריש דלין קרוי י"ח לירדן אלא מצית ירחו ולמטה דקרא והירדן יגבול אותו משמע מצית ירחו ולמטה:
הא

תורה אור השלם

- והירדן יגבול אותו לפאת קדמה זאת נחלת בני כנען לגבולותיה קריב למשפחתם: יהושע י"ח כ וקאר הגבול וקסב לטאת ים נגדה מן הירדן אשר על פני בית חרוץ נגדה ויהי הצאתיו אל קרית בעל היא קרית יצרים עיר בני יהודה זאת פאת ים: יהושע י"ח ד וירד הגבול הירדנה ויהי חוצאתיו ים המלח זאת תהיה לכם הקאר לגבולותיה קריב:
- במדבר לו ב דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי אתם עברים את הירדן אותה קרית כנען: במדבר לה י שני המטות ורחבי המטה לקחו נחלקם מעבר לירדן ירחו קדמה מן הנהר:
- במדבר לו ב ויצא גבול בני דן מים ויעלו בני דן ויקחמו עם לשם וילכדו אותה ויהי אותה לפי חרב וירשו אותה וישבו בה ויקראו ללשם דן בשם דן אביהם: יהושע י"ח ט

גהות הרב"ח

(א) נביא ליתניו לטלה נהרות ולר' חייא בר אבא נמי לימא מתנאי לר' יוחנן קשאו נחלקו בה ויקראו ארץ כנען קשיא אמר רבי:

לעני רש"י

קונטרס דיי"ש. חבלי ארץ.

מוסף רש"י

לשם. עיר שכיבו בני דן זו פמיים. שמש ירדן יוצא, כדאמר מר ירדן יוצא ממערת פמיים (מגילה ט).

שיטה מקובצת

א' למיל לאתניה: מ' ותניא ירדן יוצא: מ' דירדנא מערת אות מי ממחק: ז' בהמה מצרפין הס"ד: ט' ולא הרועה הס"ד: י' בגבול בנימין הס"ד והיבית אחד מן השבטים ממחק: י"ב היבא הכתיב כ"י הגבול ועלה הגבול ה"י: ט"ן כולן עשאו ארץ: י"ג הארץ לגבולותיה דארץ כ"י ולא גבול ירדן: י"ד ליתני במתיב כל: ט"ו למטה משלשה יבית חוץ ממחק: י"ז באים מהם הס"ד: י"ח קרא והירדן יגבול: י"ט בספרים לפאת ים הס"ד: ט"ז של ועלה הגבול ותאר וכו' ואתו מ' ממחק: ט"ח יהושע על חילוק גבול כל שבט: י"ט תיבת כתיב ממחק: י"ח שירחו אינה (לאו) בכלל: י"ט הקונטרס דמי' תיבת דהמ"ל ממחק: י"ט בסוף פירשת בנימין: י"ט כתיב ויה ליה: י"ט הים ס"א הלשון: ט"ז קרוי ירדן אור ל' ממחק: